

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้านชาวเขาเผ่าปกากะญอ
ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นางสาวสุรินทร์ วงศ์คำแดง

ปริญญา ศีษศาสตรมหาบัณฑิต (การส่งเสริมสุขภาพ)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์มนัส	ยอดคำ	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์โสภณ	อรุณรัตน์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้านชาวเขาเผ่าปกากะญอ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้านชาวเขาเผ่าปกากะญอ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เวลาในการศึกษาประมาณ 1 ปี ประชากรที่ศึกษาคือ หมอพื้นบ้านชาวเขาเผ่าปกากะญอ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 8 คน โดยแยกเป็นกลุ่มของหมอไสยศาสตร์ หมอสมุนไพร และหมอดำแย การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นมาของการเป็นหมอพื้นบ้านแต่ละคนมีพื้นฐานมาจากการเห็นประสบการณ์ของบรรพบุรุษ การเข้าร่วมพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ ในเรื่องของการจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้านแต่ละคนพบว่า การแสวงหาความรู้ หมอพื้นบ้านแต่ละคนมีการ สืบทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษทางสายเลือด นอกจากนี้ความรู้บางส่วนยังได้แสวงหาจากผู้เฒ่า ผู้แก่และผู้รู้ในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ การสอบถามแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่มหมอ และใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบครูปักหลักจำ การนำความรู้ไปใช้ของหมอพื้นบ้านแต่ละคนนั้น หมอพื้นบ้านจะใช้ความรู้ที่ตนเองมีนั้นช่วยเหลือและรักษาคนในชุมชนแฝงในรูปแบบของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ข้อห้าม

และความเชื่อต่างๆ สำหรับการถ่ายทอดแบ่งปันความรู้ นั้น หมอพื้นบ้านใช้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะของการบอกเล่า และการให้เข้าร่วมประสบการณ์จริง

การจัดการความรู้ในระดับกลุ่มพบว่าไม่มีการรวมกลุ่มของหมอพื้นบ้าน หมอพื้นบ้านทุกคนต่างคนก็ต่างทำ ต่างคนต่างรักษา เมื่อมีคนมาใช้บริการ ต่อเมื่อมีวิกฤตสุขภาพเกิดขึ้นเท่านั้นจึงจะมีการแลกเปลี่ยนความรู้และปรึกษาหารือกัน การนำความรู้ไปใช้ของหมอพื้นบ้านนั้น แฝงในรูปของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ส่วนการถ่ายทอดแบ่งปันความรู้ นั้นไม่มีการถ่ายทอดแบ่งปันความรู้ที่ชัดเจน

การจัดการความรู้ในระดับชุมชนของหมอพื้นบ้าน มีการนำความรู้ไปใช้ของหมอพื้นบ้านซึ่งแฝงในรูปของ วัฒนธรรม ประเพณี แต่มีแนวโน้มว่าจะมีบทบาทลดลงไป เพราะสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชาวปกากะญอที่เปลี่ยนแปลงไป มีความเจริญในด้านการศึกษาและการสาธารณสุข ซึ่งสวนทางกับลักษณะการถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิมในระบบเครือญาติเป็นรุ่นต่อรุ่น ไม่มีการรวมกลุ่มของหมอพื้นบ้าน ทำให้ความรู้ขาดการต่อยอด อีกทั้งยังขาดการสนับสนุน และการกระตุ้นจากองค์กรภาครัฐในท้องถิ่น องค์ความรู้ของหมอพื้นบ้านชาวเขาเผ่าปกากะญอ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ นั้นมีแนวโน้มที่จะขาดผู้สืบทอดและสูญหายไป ในที่สุด

Thesis Title Knowledge Management of *Pga K'nyau* Folk Healers
in Ban Chan Sub-district, Mae Chaem District, Chiang Mai Province

Author Miss Surintorn Wongkumdang

Degree Master of Education (Health Promotion)

Thesis Advisory Committee

Assoc. Prof. Manus	Yodcome	Chairperson
Asst. Prof. Sophon	Arunratata	Member

ABSTRACT

This thesis titled “Knowledge Management of *Pga K'nyau* Folk Healer in Ban Chan Sub-district, Mae Chaem District, Chiang Mai Province” aims to study the way (methods) of managing knowledge of *Pga K'nyau* Folk Healer in Ban Chan Sub-district, Mae Chaem District, Chiang Mai Province

This is a qualitative research. The target population is 8 *Pga K'nyau* folk healers living in Ban Chan Sub-district, Mae Chaem District, Chiang Mai Province that classified into witch folk healer, socerer, herbal healer and midwife. The methods of gathering field data are structural and non-structural interview, observation, and group discussion. The period of gathering field data is for 1 year.

The studied show, in the process of being a healer, each healer had an experience of seeing or assisting his/her relative's medical practices, the traditional ceremony they have joined and tradition. In the individual case of knowledge management, in seeing and obtaining knowledge, they mainly get it from their relatives while learning with local knowledgeable people or teacher. The folk healers will use their knowledge to help and cure the people to be hidden in their life style, culture, tradition, prohibited and belief. In the way of transfer and sharing knowledge, folk healers will narrate and let the people join and see with their real experience.

In the group case of knowledge management, the study shows the folk healers don't be in group that means each folk healers their own job and helps their own patients. When the health crisis happen, they will ask, change their ideas and discussing to each other. Applying knowledge of folk healers is hidden in life style, culture and tradition, but transferring and sharing knowledge to new generation don't transfer and share clearly.

In the community group case of knowledge management, the applying of knowledge is hidden in culture and tradition, but it tends to lessen the roll because the *Pga K'nyau* 's society and life style has changed. The education and public health has evolved that contrasted with the original education transfer to the relatives. There is no folk healers grouping so that's why the knowledge has ended and the local and public organization didn't give support. Knowledge of *Pga K'nyau* Folk Healer in Ban Chan Sub-district, Mae Chaem District, Chiang Mai Province tends to disappear and will loose.